

เราต้องเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมเหล่านี้มาวาง
แล้วเอาวัฒนธรรมรวมเข้าไป เช่นถ้าอยากให้พื้นที่หนึ่งเป็นแก้มลิง
ทำอย่างไรให้พื้นที่นั้นน่าอยู่ แล้ววัฒนธรรมเข้าไปผสมผสาน

กรุงเทพฯไม่ต้องย้าย แต่ทำให้ดีขึ้นได้ 'เจ้าพระยาเดลต้า2040'มีคำตอบ

กรุงเทพธุรกิจ

Climate@Risk

รศ.ดร.สุรศักดิ์ ศรีสัมพันธ์

ผู้เชี่ยวชาญด้านวิศวกรรมปฐพี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

“องค์กร Climate Central เผย
ผลวิจัยใหม่ เมืองใหญ่ที่เสี่ยงจมน้ำภายใน
ปี 2050 หรือในอีก 30 ปีข้างหน้า มีทั้ง
เซี่ยงไฮ้ โฮลิมินท์ รวมทั้งกรุงเทพฯ ที่จะ
หายไปใต้ทะเล”

กลายเป็นกระแสข่าวที่สร้างความ
ตื่นตัวอย่างมากบนสื่อโซเชียลและเกิดคำถาม
ต่างๆ ตามมาว่า “กรุงเทพฯ กำลังจะจมน
แน่แล้วหรือ?”

เรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่เล่าลือและมีการ
เตือนๆ กันมาตลอดหลายปีที่ผ่านมา
บางคนถึงกับซื้อที่ดินสร้างบ้านในจังหวัด
พื้นที่สูงอย่าง นครราชสีมา เพชรบูรณ์ ฯลฯ
รอรับสถานการณ์ ขณะที่หลายๆ หน่วยงาน
วางแผนจะสร้างเขื่อนทำถนนเพื่อกั้นน้ำทะเล
ไม่ให้ท่วมเข้ามา แต่สิ่งหนึ่งที่ขาดหายไปในการ
วางแผนคือ การมองบริบทการจัดการ
น้ำแบบครบทุกมิติ ทั้งมิติสังคม เศรษฐกิจ
และอุตสาหกรรม แต่ “เราไม่เคยมีความ
ฝันร่วมกัน ไม่เคยพูดออกมาชัดเจนว่าเรา
อยากเห็นกรุงเทพมหานคร เมืองหลวง
ของประเทศไทยเป็นอย่างไร เราอยาก
ได้เมืองปริมณฑลทั้งเดลต้าทั้งหมดนี้เป็น
อย่างไร”

นี่จึงเป็นที่มาของโครงการ “เจ้าพระยา
เดลต้า 2040” (Chao Phraya Delta
2040) ซึ่งไม่ได้หมายถึงเฉพาะที่ราบลุ่มแม่น้ำ
เจ้าพระยา เพราะในมิติทางระบบนิเวศทาง

สังคม เจ้าพระยาเดลต้าย่อมเชื่อมไปถึง
ลุ่มน้ำอื่นๆ ทั้งลุ่มน้ำบางปะกง ลุ่มน้ำท่าจีน
ทั้งหมดจะส่งผลกระทบต่อกันหมดไปจนถึง
อ่าวไทย

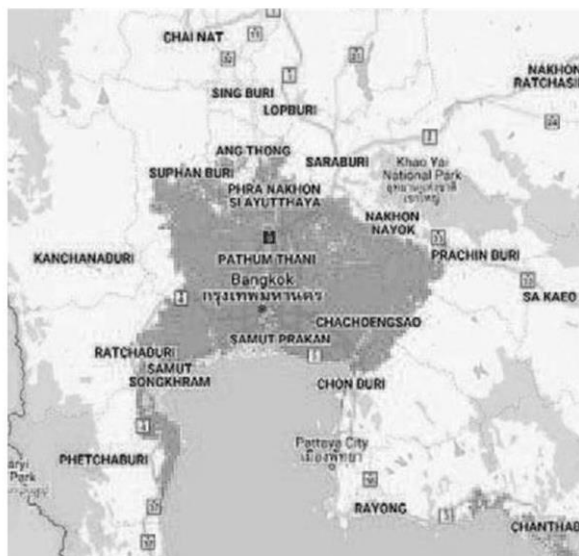
“การจะบริหารจัดการน้ำ เราจะคุย
กันแต่น้ำทะเลจะขึ้น แล้วเสนอว่าจะ
ต้องทำเขื่อน ทำนั่นทำนี่ โดยมองแต่
มิติเดียว แต่ไม่มีการมาฝันร่วมกัน หรือเรา
ต้องการไม่ให้กรุงเทพฯ น้ำท่วม ไม่ต้องการ
ให้ปริมณฑลน้ำท่วม เราพยายามจะสร้าง
ทางผันน้ำลงสู่ทะเล แต่มีใครถามใหม่ว่า

ปลาจะตายหรือเปล่า เมื่อมีน้ำจืดปริมาณ
มากไหลลงมาที่ทะเล ระบบนิเวศที่อ่าวไทย
จะเป็นอย่างไร”

ทั้งนี้ ต้องยอมรับว่าประเด็นกรุงเทพฯ
จะจมนอยู่ใต้ทะเลในอีก 30 ปีข้างหน้าที่ถูกจุด
กระแสขึ้น สิ่งที่เร่งปฏิกิริยาให้เกิดครา
มาขึ้นบนสื่อโซเชียลคือ การประกาศย้ายเมือง
หลวงจากกรุงเทพฯ ไปเกาะบอร์เนียว
ของประธานาธิบดีอินโดนีเซีย นายโจโก
วิโดโด แต่ถ้าพิจารณาไปที่เมืองชายทะเล เช่น

มัลดีฟส์ เมียนมา ฟิลิปปินส์

“เมืองชายทะเลเหล่านี้
ล้วนมีการพัฒนาเมืองสวน
ทางกับข่าวที่เกิดขึ้น อย่าง
กรณีประเทศศรีลังกาที่มีการ
ถมทะเลทำเมืองเศรษฐกิจ
ขนาดใหญ่ ส่วนที่จาร์จตา
พบว่ามีเกาะที่ขยายออกไป
จากเมืองหลวง มีการ
ถมทะเลเพื่อสร้างเมือง
ใหม่ หรืออย่างกรณีเกาะ
มัลดีฟส์ ซึ่งมีพื้นที่สูงกว่า
ระดับน้ำทะเลไม่ต่างจาก
ประเทศไทย กลับมีนักท่องเที่ยว
จากทั่วโลกแห่กันเข้าไป
ลงทุนด้วยเม็ดเงินมหาศาล

แล้วทำไมเขาไม่กลัวน้ำท่วม? ฉะนั้นประเด็นเหล่านี้ เราต้องดูให้ชัดว่า มันถูกขยายความออกไปจนกลายเป็นเรื่องเหนือความเป็นจริงหรือไม่?”

ถามว่าแล้วกรุงเทพฯ มีความเสี่ยงที่จะจมอยู่ใต้ทะเลอย่างจากรัตนาไหม?

เมื่อขยายความเจาะลึกลงไป “ชั้นดิน” “กรุงจากรัตนาชั้นดินไม่เหมือนไทย ที่จากรัตนาดินไม่ดี มีชั้นดินที่หนากว่า แต่อ่อนกว่า ลงเสาเข็มไปอย่างไรก็ทรุด แต่ที่กรุงเทพฯ เราลงเสาเข็มไป 20 กว่าเมตรก็เจอดินแข็งแล้ว จึงไม่ทำให้อาคารเกิดการทรุดตัว นั่นคือประเด็นแรก

ประเด็นที่ 2 การสูบน้ำบาดาลมากเกินไปทำให้เกิดการทรุดตัว ข้อมูลจากกรมทรัพยากรน้ำบาดาลซึ่งมีการทำหมุดวัดระดับการทรุดตัวของกรุงเทพฯ และปริมณฑล พบว่าระดับการทรุดตัวเป็นศูนย์หลายตำแหน่ง เพราะมาตรการจำกัดการใช้น้ำบาดาล รวมถึงการจัดการให้ทุกพื้นที่มีน้ำประปาใช้ทั่วถึง ทำให้ไม่มีการทรุดตัวของพื้นดินเพิ่มอีก โดยเมื่อก่อนที่ทรุดไปแล้วประมาณ 5-100 ซม. เช่น แถวถนนรามคำแหง สุขุมวิท บางจุดที่จะพบว่าฝนตกเมื่อใดจะเกิดน้ำท่วมขังรอการระบาย

กรณีของจากรัตนา “ดินทรุด” เป็นเหตุผลเพียงส่วนเดียว เหตุสำคัญที่นำมาเทียบเคียงกับเจ้าพระยาเดลต้าได้ก็คือ

“การกระจายความเสี่ยงของเมือง” เนื่องจากปัจจุบันเมืองที่เป็นที่ทำการรัฐ กับเมืองที่เป็นเศรษฐกิจของประเทศอยู่ด้วยกัน การย้ายเมืองหลวงออกจึงง่ายต่อการบริหารจัดการว่า ไม่ต้องถูกจำกัดด้วยพื้นที่และสาธารณูปโภคที่ไม่เพียงพอ

ส่วนที่ 2 คือแผ่นดินทรุด ซึ่งจากรัตนาก็ยังเผชิญอยู่แต่ไม่มากตามที่เป็นข่าว แต่ปัญหาหนักคือ “คุณภาพของน้ำ” การที่มีแม่น้ำ 13 สายไหลเข้ามาที่จากรัตนา แต่เป็นน้ำที่มีคุณภาพต่ำมาก ตามถนนหนทางตลอดจนในชุมชนแออัดล้วนเต็มไปด้วยน้ำเสีย การจัดการสิ่งแวดล้อม การจัดการเรื่องของคน ทุกอย่างขมวดเป็นปมใหญ่เหมือนเชือก ยากที่จะแก้ สุดท้ายแล้ว

“การย้าย” น่าจะเป็นทางออกที่ดีที่สุด

“ผมเข้าใจว่ากรณีที่นายกรัฐมนตรี พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้เคยพูดถึงถึงประเด็นนี้ ไม่ใช่การย้ายเมืองหลวง แต่คือการทำอะไรให้เกิดการกระจายตัว” ผู้เชี่ยวชาญด้านวิศวกรรมปฐพี บอกและว่า “กรุงเทพฯ ไม่จำเป็นต้องย้าย แต่ทำให้ดีขึ้นได้”

สิ่งสำคัญคือเราจะต้องเอาสิ่งที่กังวลใจคือ เรื่องน้ำท่วมจากน้ำเหนือและน้ำฝน ทั้งสองอย่างนี้ต้องหาวิธีแก้ให้ได้ก่อน ซึ่งที่ผ่านมาทีมงานวิจัยมากมายที่ทำได้ เพียงแต่เราต้องเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมเหล่านั้นมาวาง แล้วเอาวัฒนธรรมรวมเข้าไป เช่นถ้าอยากให้มีพื้นที่หนึ่งเป็นแก้มลิง ทำอย่างไรให้พื้นที่นั้นน่าอยู่ แล้วชุมชนธรรมเข้าไปผสมผสาน คือทำอะไรก็ได้ให้คนที่อยู่มีความสุขนี่คือหัวใจหลัก

แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นเราต้องเริ่มจากการผันร่วมกันก่อน เป็นโจทย์ที่ยากที่สุดและเราไม่เคยทำมาก่อนเลยในประเทศไทย เราไม่เคยคุยกันว่าเราอยากจะมีประเทศเราเป็นอย่างไร เพื่อว่าการทำงานแบบเข้มมุ่งจะไปได้ถูกทิศทาง และได้ผลลัพธ์ตามที่ตั้งไว้

“นั่นเพราะในเชิงเทคนิคเราสามารถทำได้ แต่ที่ผ่านมาเราเจอปัญหาขัดแย้งเนื่องจากเราไม่ได้มีความผันอันเดียวกัน” รศ.ดร.สุทธิศักดิ์ สรุปลั่งท้าย

สำหรับโครงการ “เจ้าพระยาเดลต้า 2040” (Chao Phraya Delta 2040) เป็นหนึ่งในโครงการวิจัยภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมาย (Spearhead) ด้านสังคม แผนงานการบริหารจัดการน้ำ ภายใต้ความร่วมมือระหว่างสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ซึ่งเป็นการบริหารงานวิจัยแบบใหม่ที่ก่อให้เกิดการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมให้ประเทศ มีทรัพยากรน้ำทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพที่สามารถรองรับการเติบโตในอนาคต